

Möte med den nationella arenan för samverkan för professionsprogrammet (NASP)

27-28 aug 2025

Internat i Stockholm

Närvarande ledamöter

Maria Jansdotter Samuelsson, Högskolan Dalarna (ordförande)

Karolina Broman, Umeå universitet (*dag 1*)

Åsa af Geijerstam, Uppsala universitet

Per-Henrik Holgersson, Kungliga musikhögskolan (*dag 2*)

Åke Ingerman, Örebro universitet

Mette Liljenberg, Göteborgs universitet

Håkan Löfgren, Linköpings universitet

Anna-Lena Månsson, Malmö universitet

Helena Rehn, Stockholms universitet (*adjungerad för Matilda Wiklund dag 1*)

Thomas Winman, Högskolan i Jönköping

Övriga deltagare

Marita Hilliges, generalsekreterare SUHF

Laila Guvå, undervisningsråd Skolverket (*adjungerad*)

Mats Lindh, undervisningsråd Skolverket (*mötesdokumentation*)

Dag 1

Inledning

Ordföranden hälsade NASP ledamöter välkomna till mötet och inledde med att ge en kort lägesbild av hur professionsprogrammet diskuteras och vilka frågor kring programmet som är aktuella i Dalaregionen. Hittills har det varit ganska lugnt men några frågor har ställts om bl.a. de rekommendationer NASP kommer att utarbeta. Inom skolchefsnätverket har frågor om professionsprogrammet diskuterats under en längre tid. Bland annat har programmets koppling till olika roller i skolväsendet tagits upp. Förutsättningarna mellan olika kommuner varierar dock stort. Det finns önskemål om att SKR tar ett samlat grepp kring detta.

1 Lägesrapport från Skolverket, Laila Guvå

Laila Guvå gav en lägesrapport om arbetet med professionsprogrammet. Sedan NASP:s möte i våras har Skolverket beslutat om två föreskrifter om meriterande utbildning och ansökan om meritering. Remissomgången som föregick beslutet gav ovanligt många yttranden. Främst kommenterades meriteringsvillkoret praktisknära forskning och behoven av vissa förtydliganden. Vad avser praktisknära forskning har förtydliganden gjorts i föreskriften om vad ansvarig forskningsledare ska intyga. En blankett för intygande om aktivt deltagande i praktisknära forskningsprojekt tas fram i samråd med ULF, Ifous, VALS m.fl. Samrådet planeras äga rum i mitten av oktober denna höst.

I samband med fastställandet av föreskrifterna beslutade Skolverket om meriterande utbildning för meriteringsnivå 1 och så kallade kategori A kurser. Med anledning av detta har lärosäten med lärarutbildning ombetts inventera vilka kurser som anses tillhöra kategori A och meddela Skolverket de reguljära kurser som kan vara aktuella.

En pilotomgång av VAK pågår under höstterminen 2025. Förhoppningen är att pilotomgången kommer att ge underlag för en uppföljning av kursen.

Informationen om uppdragsutbildningen VAK behöver utvecklas inför höstens ansökningsperiod som planeras pågå 15-30 oktober för kursomgången vårterminen 2026. Skolverket kommer denna gång behöva hantera ansökningar och antagningsbeslut till kursen inom myndigheten. Ansökan sker dock via sökplattformen *Antagning.se*.

En kontakt med SKR har inletts om implementeringen av professionsprogrammet. SKR planerar under hösten egna informationsinsatser. En samordning mellan SKR och Skolverket diskuteras. Särskilt ett skriftligt stöd har efterfrågats av skolhuvudmän.

En enkätundersökning ställd till huvudmän inom skolväsendet har genomförts av Skolverkets analysavdelning. Enkäten är en "nollmätning" av huvudmännens kännedom om och förväntningar på professionsprogrammet. Enkäten gick ut till ca 400 respondenter med en preliminär svarsfrekvens på ca 62 procent. Arbetet med sammanställningen pågår.

En systemlösning för ansökan och handläggning av meriteringsansökningar behöver komma på plats till den 1 september då bestämmelser om ett nationellt professionsprogram träder i kraft.

2 Introduktion om regeringens intentioner med professionsprogrammet och vilka styrsignaler som lämnats, Åke Ingerman, Laila Guvå

Åke Ingerman inledde med en tillbakablick med några nedslag i de utredningar, underlag och regleringar som föregått professionsprogrammet. Det går att konstatera att det skett rikttningsändringar för uppdraget under tiden arbetet med

utvecklingen av programmet pågått. Det finns ambitioner med programmet men hur kommer det bli ute i verksamheterna?

Några reflektioner gjordes med utgångspunkt i:

- Med undervisningsskicklighet i centrum (SOU 2018:17)
- Skolverkets regeringsuppdrag (U2022/02319) om ett nationellt professionsprogram
- Skolverkets redovisning av uppdrag om ett nationellt professionsprogram (dnr 2024:1474)
- förordning om ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (2025:280)
- Skolverkets föreskrifter om meritering inom det nationella meriteringssystemet för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare (SKOLFS 2025:431)

Några övergripande reflektioner är att innehållsmässiga förskjutningar har skett bl.a. med anledning av förslagen om reformering av lärarutbildningen. De inledande intentionerna om lärarnas autonomi har försvagats.

Laila Guvå refererade till Skolverkets förberedande uppdrag för inrättandet av ett professionsprogram och den departementspromemoria som låg till grund för regeringsuppdraget (U2021:03373). Med stöd i propositionen om ett nationellt professionsprogram har Skolverkets inledande berednings- och utredningsarbete fokuserat på likvärdighet i utbildningen, professionernas inflytande och utvecklingsmöjligheter. Av olika skäl har något av detta klingat av senare i beslutsprocessen. Den avgränsning som lydelsen av förordningens 5 § var inte förväntad. Regleringarna i sin utformning pekar i hög utsträckning mot en i huvudsak individuell kompetensutveckling.

Ordförande tackade för en bra bakgrundsbeskrivning.

3 Arbete i mindre grupper i syfte att enas om gemensamma formuleringar och beskrivningar av vilka kurser och delar av kurser som, oavsett huvudområde, kan bedömas vara meriterande inom professionsprogrammet enligt 5 § i förordningen (2025:280)

Ordförande inledde inför de kommande gruppdiskussionerna med att framhålla målsättningen om att arbetet ska utmynna i någon form av riktlinjer om vad som kan anses vara meriterande utbildning enligt förordningens 5 §. Det är kurser enligt kategori B som diskussionen avser.

Sammanställningen av rekommendationer bör tas fram av NASP utan Skolverkets medverkan. Rekommendationer för lärosäten tas fram i ett första steg. I nästa steg tar Skolverket fram de riktlinjer som behövs. Formellt är det NASP som tar fram rekommendationerna som Skolverket kan välja att ta hjälp av i sitt arbete.

Arbetet i mindre grupper tog därefter vid i syfte att enas om gemensamma formuleringar och beskrivningar av vilka kurser och delar av kurser som kan bedömas vara meriterande inom professionsprogrammet.

Avslutning dag 1

Dag 2

Inledning

Ordföranden inledde dagen med att välkomna Per-Henrik Holgersson till mötet. Som mål för dagens arbete föreslogs att ett utkast till rekommendationer bör vara klart. Den fortsatta arbetsgången behöver också planeras för att sammanställa texten och hur en remissomgång ska gå till.

Därefter fortsatte arbetet i mindre grupper i syfte att enas om gemensamma formuleringar och beskrivningar av vilka kurser och delar av kurser som kan bedömas vara meriterande inom professionsprogrammet.

Återsamling, gemensam diskussion

En diskussion om innehållet i den rekommendation NASP har att framta fördes. Formuleringar av texter på ett övergripande plan testades och noterades. Rekommendationens struktur och rubriceringar kan beskrivas enligt följande (tentativt):

- Inledning och gruppens uppdrag
- Professionsprogrammets syfte och bakgrund
- Rekommendationer för utbudet
- Var går gränserna för meriterande utbildning?
- Exemplifiering och konkretisering

Ordförande sammanfattade det genomförda arbetet och inriktningen för det fortsatta arbetet med en rekommendation. Textarbetet fortsätter inom NASP i ytterligare tio dagar fram till och med den 7 september. Ordförande åtar sig att vara huvudredaktör för rekommendationen. Planen är att LUK i oktober månad får ta del av en första version av underlaget för synpunkter och kommentarer.

Information till lärosätena om det pågående arbetet om att ett förslag på rekommendation och att ett underlag planeras att lämnas till LUK i oktober månad, delges via de mötesanteckningar som tas fram för detta möte och som publiceras på SUHF:s webbplats.

4 Professionsprogrammet för rektorer, Mette Liljenberg

Mette Liljenberg berättade om betydelsen av ett nationellt professionsprogram för rektorer och vilka förutsättningar som nu föreligger för skolledares kompetensutveckling.

Det finns också en pågående utredning *Bättre förutsättningar för rektorerna inom skolväsendet* om rektors förutsättningar och vem som får vara rektor och ledningen av det pedagogiska arbetet.

För anställning som rektor krävs enligt skollagen pedagogisk insikt. Rektorsprogrammet är obligatorisk för att tjänstgöra som rektor men krävs inte för biträdande rektorer. Internationellt sett är Sverige långt ifrån andra jämförbara länder i vad som utgör anställningsbarhet som rektor.

Skolverkets Fortbildning för rektorer (FFR) erbjuder rektorer som gått rektorsprogrammet. FFR-kurser utgör ett "smörgåsbord" av kurser inom olika områden. Många kurser får ställas in pga. för få ansökanden. Mönstret är att det är få rektorer som läser flera kurser. Rektorsprogrammet och kurser inom FFR kan tillgodoräknas i en magister eller masterexamen. Det är dock få som läser vidare och tar en examen.

Nuvarande former för professionsprogrammet för rektorer består av akademiska kurser, både inom FFR och reguljära kurser. Andra former består av kollegialt lärande. Att notera är att en skrivning om rektors kompetensutveckling saknas i skollagen.

Ett sammanhållande organ (jmf. LUK) för lärosäten med utbildningar för rektorer saknas. Initiativ till dialog har tagits.

Erfarenhet visar att skolchefer i regel saknar långsiktiga planer för rektors kompetensutveckling. Är det ett önskat läge att stärka kompetenskraven för rektorer? Kompetensutveckling efter rektorsprogrammet bör sättas i relation till att leda det pedagogiska arbetet och att verka för utveckling sett i relation till lärares nuvarande/framtida kunskaper.

5 Ramkursplan för USP (Undervisningsskicklighet i teori och praktik), Åke Ingerman

Åke Ingerman gav en bakgrund till den arbetsgrupp som tillsatts av SUHF att utarbeta en ramkursplan för USP.

Det kan sägas finnas en särskild kärna i gruppen av kurser bestående av USP, VAK och på sikt även VAK2 (en fortsättningskurs på VAK). Kurserna bör kunna läsas som en sammanhängande sekvens.

Ett förslag till ramkursplan för USP är nu klar och är uppe för beslut i SUHF. Arbetsgruppen rekommenderar bl.a. att deltagare bör ha arbetat i minst 3 år som lärare eller förskollärare innan de går kursen.

Därefter presenterades kursinnehållet översiktligt. Kursen ger en grundläggande bild om vad som avses med god undervisning, baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Kursen består av två moduler, undervisningsskicklighet i teori och undervisningsskicklighet i praktik. Det handlar om två nivåer av teoretisering som utgår från två breda ramverk med handlingsorienterade undervisningsmodeller. Det kan bilda verktyg för att utveckla den egna undervisningen.

6 VAK-kursen - inriktningar och principiella riktlinjer för fördelning av uppdrag, Åke Ingerman och Laila Guvå

Lägesrapport om VAK och dess pilotomgång gavs. Pilotomgången av kursen anordnas på fyra lärosäten med fyra olika inriktningar med ca 35 deltagare per grupp.

Grundlärare med inriktning mot fritidshem och ämneslärare mot praktisk-estetiska ämnen finns inte med denna pilot. Med en väldigt kort anbudstid har Skolverket behövt anpassa anbudsförfrågan av praktiska skäl. Även ansökningsperioden var förkortad och marknadsföringen minimal.

Ordförande konstaterade att NASP behöver återkomma under hösten till frågor om VAK när det gäller riktlinjer eller rekommendationer vad gäller anbudsförfaranden m.m.

7 Ramkursplan för kurs i ämnessamverkan på yrkesprogram – exempel på en ny uppdragsutbildning för professionsprogrammet, Laila Guvå

Laila Guvå gav en kort bakgrundsbeskrivning till utarbetandet av en ramkursplan för en kurs om ämnesintegrerad undervisning i yrkesutbildningen. I Skolverkets regeringsuppdrag om ett nationellt professionsprogram angavs att myndigheten skulle samverka med Yrkeshögskolan men utredningen visade att det inte var en framkomlig väg. Samtidigt sågs ett behov av att kunna erbjuda någon form av meriterande utbildning med hög relevans för yrkeslärare.

Den föreslagna ramkursplanen omfattar en uppdragsutbildning på 7,5 hp på avancerad nivå. Kursen är indelad i två moduler. Ramkursplanen är betydligt mindre omfattande än ramkursplanen för VAK och USP.

I övrigt är det önskvärt att generella frågor om utarbetande av ramkursplaner tas upp i NASP, om allmänna principer och utformning.

8 Information från SUHF, Marita Hilliges

Marita Hilliges, generalsekreterare SUHF, inledde med en kort presentation av hennes bakgrund och roll inom SUHF. Därefter gavs en bakgrund till SUHF:s bildande och pekade på decentraliseringsreformen 1993 av lärosätens styrning som skapade ett behov av samverkan när den tidigare statliga centralstyrningen övergavs.

Praktiska frågor inom högre utbildning samordnas och ibland också för att prata med en gemensam röst. Ett exempel är ett gemensamt nationellt antagningssökningssystem som skapats för studenternas skull.

SUHF är ett förbund utan egen beslutsrätt men med bra processer med goda resultat. SUHF beslutar om olika rekommendationer riktade till lärosätena. Ett bra genomfört arbete innebär att medlemmarna brukar hedra rekommendationerna. SUHF har ett antal arbetsgrupper både interna och med andra inbjudna deltagare. NASP är en sådan som Skolverket och SUHF samverkar om. Det finns 14 expertgrupper i dag. Expertgrupperna kan bilda undergrupper inom specifika områden, t.ex. VAK gruppen.

SUHF beslutsgång är att grupperna bereder frågor som förbundsstyrelsen fattar beslut om på delegation. De bereder också frågor för förbunds församlingen som träffas två gånger per år. De rekommendationer som nu tas fram beslutas av förbundsstyrelsen.

Beslut som är brådskande eller ärenden som är okontroversiella tas av förbundsstyrelsen. Vissa frågor kan behöva beslutas snabbare. De tas av presidiet som har möten en gång i veckan. Beslut om sammansättning av grupper tas ofta av presidiet. Däremot inte frågor som är av mer principiell art. Det är fem personer i SUHF:s kansli vilket omöjliggör att ge ett administrativt stöd. Därför denna lösning för NASP där Skolverket tillhandahåller kanslistödet.

SUHF har två stora verksamhetsgrenar, en analysfunktion med en expertgrupp för analys. De tar fram kunskapsunderlag för att kunna verka politiskt på grundade fakta. Ett annat område är att driva ledarskapsprogram, introduktionsprogram för nyutträdna rektorer och de som är direkt underställda rektor. Det finns även ett särskilt program för administrativa chefer, chefer som ibland hämtas från andra samhällssektorer.

Olika former av samarbeten har ett starkt stöd bland rektorerna. Det finns goda exempel på sådana men vi behöver fler modeller beroende på ämnen, antal aktörer m.m. Arbetet med gemensamma ramkursplaner, exempelvis VAK, är en slags pilot vars förarbete kan komma att uppskattas för att ha genomförts med samlade resurser.

Mötet avslutades

Ordföranden tackade för ledamöternas medverkan och avslutade mötet.

Kommande möten

13 oktober 2025 kl. 9-12 (digitalt)

24 november 2025 kl. 9-12 (digitalt)